

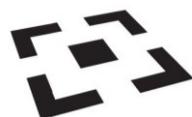
Země

ČTYŘI ŽIVLY V ARCHITEKTUŘE A UMĚNÍ

střední školy

POZNÁVACÍ SOUTĚŽ pro děti

Více informací na webových stránkách Národního památkového ústavu v sekci územního odborného pracoviště v Josefově www.npu.cz

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV
ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVIŠTĚ
V JOSEFOVĚ

1

Matka Země

Podle řecké mytologie byl na počátku všeho Chaos. Z něho povstali Erebos, bůh věčné tmy, a Nyx, bohyně noci. Z nich pak pochází věčné světlo Aithér a světlý den Hémerá. Poté se zrodila Gaia – země, Tartaros – podsvětní propast a Erós – vše oživující láska.

Gaia, matka Země, živila všechny tvory, kteří na ní žili.

Gaia zrodila boha hvězdného nebe Úrana a boha moře Ponta. Úranovi porodila dvanáct dětí, z nichž vyrostli obrovští Titáni. Gaia své děti milovala, zatímco Úran se jich bál a nenáviděl je. Nejmladší z Titánů, Kronos, se svému otci postavil, zmrzačil ho a svrhl. Z Úranovy krve se zrodili Giganti. Krona později svrhl jeho vlastní syn Zeus.

☞ 1a Gaia a Úranos byli rodiči také mytologických jednookých bytostí. Jak se nazývali?

☞ 1b Jak se jmenovala bohyně plodnosti země a rolnictví, dcera Krona a Rhey?

☞ 1c Co o ní víte?

Bohem úrody a plodnosti byl také Dionýsos. Řekové ho ctili jako ochránce ovocných stromů. Uctívali ho jako pilného dovedného hospodáře.

☞ 1d Znáte pověst o Dionýsově narození?

Matku Zemi uctívali také Slované, ale příliš toho o ní nevíme. Říkali jí Mokoše.

2

Zemští patroni

Mezi české zemské ochránce je řazeno mnoho světců.

Za nejvyššího ochránce a patrona je považován svatý Václav. Žil v 1. polovině 10. století. Dostalo se mu dobrého vzdělání a díky babičce Ludmile i křesťanské výchovy. Po smrti svého otce se stal českým knížetem.

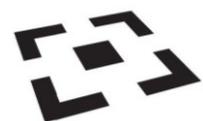
☞ *2a Jak se jmenovali Václavovi rodiče?*

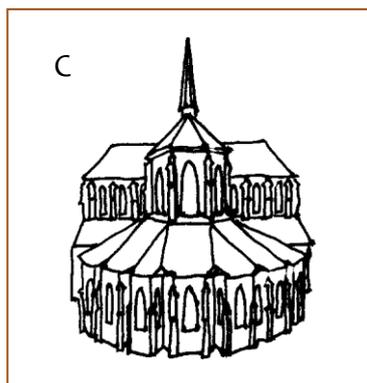
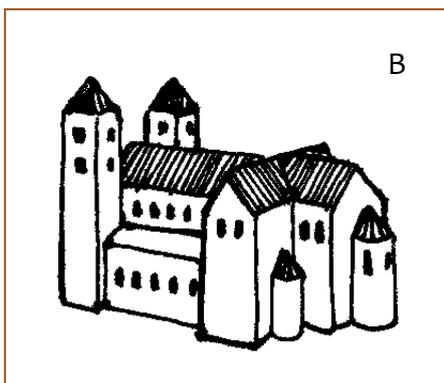
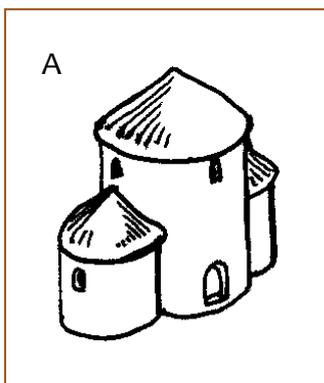
Snažil se upevnit postavení českého knížectví rozháraného vnitřními spory. Smírně řešil i spory se sousedními panovníky, zejména s východofranským králem.

☞ *2b Jak se jmenoval saský vévoda, který byl r. 919 zvolen východofranským králem?*

Na Pražském hradě dokončil kostel sv. Jiří, který založil jeho otec. Začal budovat také kostel sv. Víta, v němž měly být uloženy ostatky tohoto světce, kterým byla zejména

v Sasku přisuzována státopvorná moc. Čtyřapsidová rotunda sv. Víta stála na místě dnešní pražské katedrály.

2c Na kterém obrázku je zobrazena rotunda?

2d Poznáte, o jaké další stavby se jedná?

2e Popište typické znaky těchto církevních staveb.

Václava zabil jeho vlastní bratr zřejmě kvůli mocenským sporům.

Svatováclavský kult se rozšířil velmi brzy po jeho smrti. Velkým obdivovatelem svatého Václava byl také Karel IV., který se vždy hlásil ke svým přemyslovským předkům. Pro svou korunovaci českým králem nechal v r. 1346 zhotovit svatováclavskou korunu. Podle přání Karla IV. měly být korunovační klenoty (koruna společně s jablkem a žezlem) uloženy v katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Václav IV. však nechal korunovační klenoty převézt na Karlštejn.

☞ 2f Na Karlštejně byly uloženy i jiné korunovační klenoty. Jaké?

☞ 2g V r. 1619 byly české korunovační klenoty převezeny z Karlštejna do Prahy. Proč?

Během třicetileté války se klenoty několikrát převážely. Nakonec byly v r. 1637 uloženy v císařské klenotnici ve Vídni.

☞ 2h Kdy a při jaké příležitosti se vrátily české korunovační klenoty zpět do Prahy?

☞ 2i Víte, kde jsou dnes uloženy korunovační klenoty?

☞ 2j Který panovník byl korunován Svatováclavskou korunou jako poslední?

Pro výstavu Expo v Montrealu v r. 1967 byla vytvořena kopie Svatováclavské koruny. Později byly zhotoveny kopie ostatních korunovačních klenotů, které jsou trvale vystaveny v expozici Starého královského paláce na Pražském hradě.

3

Zemské stezky

Zemské stezky procházely staršími trasami, které dříve používali Keltové i Slované. Východními Čechami procházela kladsko-polská stezka vedoucí z Prahy přes Nymburk, Chlumeck nad Cidlinou, Hradec Králové do Náchoda a dále přes Kladsko do Polska. Po této cestě utíkal zimní král Fridrich Falcký do Vratislavi.

☞ 3a V kterém roce prchal Fridrich Falcký z Čech a proč?

Tak jako zemské stezky spojovaly Čechy s okolními zeměmi a umožňovaly obchodníkům přepravovat své zboží, zemské brány chránily zemi před nepřátelskými nájezdy.

Brány a strážnice zemských stezek byly zřizovány na strategických místech – vyvýšeninách a kopcích – chráněných valy.

Tereziánské a josefínské reformy postihly i dopravu. Povznesení zemědělství a obchodu, ale i vojensko-strategické důvody vedly k rozvoji dopravy. Začaly se budovat říšské silnice s kamenným podkladem o šířce až 14 m. Zejména na nich se provozovala formanská přeprava.

3b Kdo byli formani?

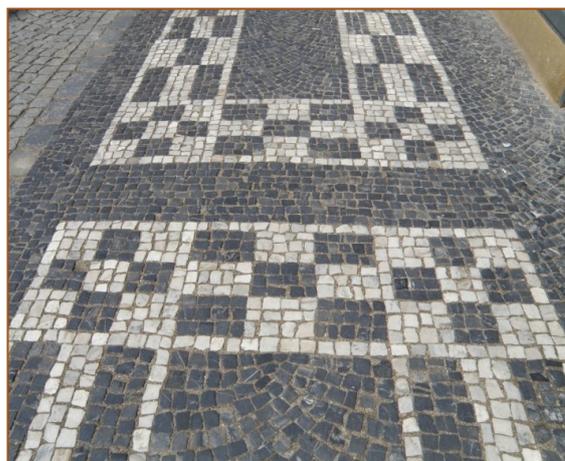
Ve 20. a 30. letech 19. století se začala rozvíjet organizovaná poštovní a osobní doprava. Od poloviny 19. století však začíná silniční doprava stagnovat. Pro dálkovou přepravu se začíná využívat doprava po železnici.

Jedním z nejstarších způsobů úpravy cest je kamenná dlažba provedená buď z valounů, nebo plochých kamenů kladených tzv. na ostro. Taková stará dlážděná cesta je autenticky dochována v Opočně v Podkostelí.

Častou úpravou chodníků byla od 19. století také dlažba z kamenných kostek, zejména na

chodnících skládaných do různých vzorů či obrazců. Jedná se o tzv. mozaikovou

dlažbu. Na obrázcích vidíte ukázkou mozaikové dlažby v Jičíně.

☞ 3c Znáte nějaké jiné východočeské město, kde se nachází mozaiková dlažba? Pokud ano, napište jaké a nakreslete vzor dlažby.

Historie automobilové dopravy je spjata se jmény Karla Benze, Gottlieba Daimlera a Rudolfa Diesla.

☞ 3d Spojte jména se správnými vynálezy.

Karl Benz	první benzinový automobil
Gottlieb Daimler	vznětový motor
Rudolf Diesel	první motocykl

V českých zemích byl postaven první osobní automobil v r. 1897 v kopřivnické továrně. O rok později zde byl vyroben i první nákladní automobil.

Automobilová výroba v českých zemích je spojena zejména se značkou Škoda. V r. 1859 otevřel hrabě Valdštejn v Plzni pobočku své slévárny a strojírný. Vyráběla mimo jiné i zařízení pro potravinářský průmysl. V r. 1869 koupil závod hlavní inženýr Emil Škoda. Škodovy závody se orientovaly zejména na zbrojařskou výrobu. Po vzniku Československa rozšířila firma svoji výrobu o lokomotivy, automobily, lodě aj.

☞ 3e V r. 1925 se Škodovy závody spojily s továrnou, která začala na konci 19. století vyrábět bicykly a později i motocykly a automobily. O jakou továrnu se jednalo?

V dubnu 1945 byla po náletu zničena velká část továrny v Plzni. Již v r. 1945 byly Škodovy závody zestátněny a některé závody odděleny, např. automobilové závody v Mladé Boleslavi nebo továrna na letadla v Praze.

☞ 3f Víte, ve kterých východočeských městech (obcích) se dnes vyrábějí vozy značky Škoda?

Jeden z těchto závodů leží v podhůří Orlických hor. Na počátku 20. let 20. století zde koupil majitel firmy JAWA František Janeček rozsáhlé pozemky. Vznikly zde karosářské dílny, ve kterých se od r. 1934 vyráběly karoserie automobilů Jawa 700. V r. 1938 se zde

začal vyrábět vůz Jawa Minor I v různých verzích – sportovní kabriolet se stahovací střechou, limuzíny. Byla vyvinuta také verze pro armádu. Během války byla však výroba automobilů zastavena a závod se přeorientoval na zbrojařskou výrobu. Již během války zde byl vyvíjen nový model Jawa Minor II, po válce výroba však

přešla do leteckého závodu v Letňanech.

V r. 1945 byl závod znárodněn a od r. 1947 se zde opět vyráběly automobily, tentokrát pod značkou Škoda.

4

Správní centra

V 10. století, po sjednocení kmenů v české kotlině pod vládou Přemyslovců, se začíná formovat hradecká soustava, systém opevněných hradišť se správní funkcí.

Původně měla tato hradiště spíš vojensko-strategický účel. Kastelán byl jakýsi vojenský velitel a správce území. Časem tato hradiště získávala i správní a soudní funkci - kastelán zastupoval knížecí moc. Hradecké obvody byly proměnlivé, některá hradiště svůj význam postupem doby ztrácela, jiná hradiště vznikala.

Hradiště v Opočně je doloženo již k roku 1068 snad jako jedno ze správních center východních Čech ležící na bystřické stezce.

Ve 13. století se hradecká soustava rozpadala také dědičnou držbou pozemkového majetku šlechtou.

☞ 4a Uveďte jiné správní sídlo (z doby hradecké soustavy) ve východních Čechách.

V polovině 14. století drželi Opočno páni z Dobrušky, kteří na ostrohu nad Zlatým potokem vybudovali nový gotický hrad, z něhož se dochovala jen válcová bašta. Během husitských válek se majitelé Opočna často měnili, až na konci 15. století koupil hrad i další pozemkový majetek Mikuláš mladší Trčka z Lípy.

Vilém Trčka z Lípy a na Veliši nechal v 2. polovině 16. století dokončit přestavbu gotického hradu na pohodlný zámek.

☞ 4b V jakém stavebním slohu byl opočenský hrad přestavěn?

☞ 4c Vilém Trčka zastával významný veřejný úřad. Jaký?

Vilém Trčka si zvolil Opočno za své sídlo, a proto nechal na Opočně vystavět také kostel Nejsvětější Trojice, v němž byla zřízena rodinná hrobka.

V roce 1562 byl Vilém Trčka povýšen do panského stavu.

☞ 4d Šlechta se v předbělohorských Čechách dělila do dvou stavů. Do jakých?

Trčkové vlastnili rozsáhlý pozemkový majetek nejen ve východních Čechách. Největšího rozsahu dosáhlo trčkovské panství v době, kdy skupovala a směňovala pozemky Marie Magdaléna Trčková z Lípy, rozená z Lobkovic. Díky svému ohromnému jmění získala v r. 1628 od císaře povolení vyznávat českobratrskou víru. V r. 1636 propadl trčkovský majetek za účast ve valdštejském

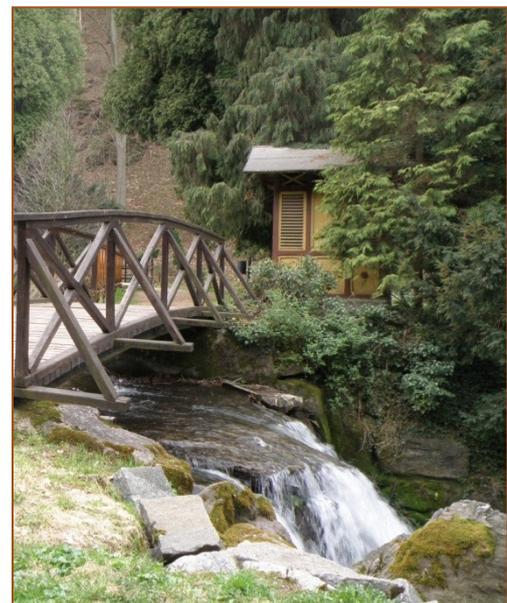
spiknutí. Adam Erdman Trčka z Lípy byl blízkým spolupracovníkem Albrechta z Valdštejna a spolu s ním byl v r. 1634 zabit v Chebu.

☞ 4e V jakém příbuzenském svazku byl dědic opočenského panství Adam Erdman Trčka z Lípy s Albrechtem z Valdštejna?

Opočenské panství dědičně získali r. 1636 Colloredové. František Gundakar Colloredo v r. 1789 připojil ke svému jménu ještě jméno manželčino. Marie Isabella Alžběta z Mannsfeldu byla poslední příslušnicí tohoto rodu. Sňatkem získal František Gundakar mannsfeldský titul a erb, ale také dobříšské panství.

☞ 4f Uved'te jiné panské správní sídlo ve východních Čechách a jeho držitele.

Údolí Zlatého potoka pod opočenským zámekem bylo upravováno již ve středověku. Současná podoba parku a obory pochází z počátku 19. století. Rudolf Josef Colloredo-Mannsfeld nechal park upravit podle plánů J. Exnera. Na Zlatém potoce byla založena soustava rybníků. Celý park spojují cesty s můstkami a schodišti. Krátce

předtím byl stržen spojovací trakt mezi bočními křídly zámku a otevřel se z nádvoří pohled na park a Orlické hory.

První zmínky o oboře v Opočně pocházejí z roku 1590. Rozkládala se na rozloze 1 120 ha. Obora vždy sloužila k chovu zejména dančí, ale i mufloní zvěře.

☞ 4g Podobně jako v Opočně bylo krajinářsky upravováno také údolí řeky Úpy. O jaký zámecký park se jedná?

☞ 4h Kdo nechal tento zámecký park vybudovat?

☞ 4i Toto údolí je spojeno s výraznou literární postavou české literatury 19. století, s jakou?

5

Opevnění

Lidé odpradávná budovali svá sídliště na chráněných místech.

Nedaleko obce Češov leží staré keltské nebo slovanské hradiště. Vály široké 55 m, vysoké až 12 m chránily sídliště o rozloze asi 35 ha. Je to zřejmě nejmohutnější opevnění, které se na území Čech dochovalo. Podle archeologických nálezů bylo sídliště užíváno už od neolitu, ale i v pozdějších dobách poskytovaly češovské vály ochranu. Část valů byla

vybudována až během třicetileté války. V r. 1866, během prusko-rakouské války, se zde ukrývali lidé z blízkých vesnic. Na obrázku je výřez mapy II. vojenského mapování, která zachycuje právě češovské vály.

Během staletí byl systém obrany propracováván.

Poloha pevnosti v Hradci Králové se během války o dědictví bavorské ukázala jako strategicky nevýhodná. Proto císař Josef II. schválil návrh svých maršálů, aby byla postavena pevnost blíž zemské hranici u vsi Ples. I když byla pevnost postavena na soutoku řek, voda nehrála při obraně příliš velkou roli.

☞ 5a Na soutoku kterých řek byla pevnost postavena?

Plány pevnosti vypracoval Claude-Benôit Duhamel de Querlonde podle nejmodernějších zásad francouzské inženýrské školy. Základní kámen položil 3. 10. 1780 sám císař Josef II. Na stavbě se podílelo obyvatelstvo zrušené vsi Ples, ale také dalších okolních obcí, bližších i vzdálenějších. Pevnost byla uznána obranyschopnou v r. 1787 a předána zemskému veliteli. Pevnost tvořily tři části.

☞ 5b Z jakých částí se skládala josefovská pevnost?

První civilní dům byl v hradbách postaven až v r. 1791. V r. 1793 byla pevnost přejmenována na Josefov na počest svého zakladatele císaře Josefa II.

☞ 5c Znáte jiné pevnosti pojmenované po habsburských panovnících? Napište alespoň dvě.

Josefovská pevnost má rozsáhlý systém podzemních chodeb dosahující délky téměř 43 km.

Během napoleonských válek se josefovská posádka připravovala na obléhání. Do bojů však josefovská pevnost nikdy nezasáhla.

Na jaře 1866 byla pevnost uvedena do pohotovosti. Posádka i josefovské civilní obyvatelstvo se začaly připravovat na blížící se konflikt.

Po prohrané válce pevnost poskytovala ochranu civilnímu obyvatelstvu z okolních obcí před pruskými rekvizicemi. Posádka zamezila používání železnice k zásobování pruského vojska.

V r. 1888 ztratil Josefov statut pevnosti, nicméně vojenská posádka tu zůstávala nadále. Na přelomu 19. a 20. století byly, tak jako v jiných městech, bourány brány, mosty a další objekty. Nedošlo však k tak rozsáhlému bourání jako v Hradci Králové.

Od r. 1968 sídlila v Josefově sovětská posádka.

Současně s pevností vznikl i vojenský hřbitov. Vedle generálů a důstojníků zde odpočívají vojáci i civilní obyvatelé. Během 1. světové války bylo na tomto hřbitově pohřbeno mnoho vojáků, kteří prošli josefovským internačním táborem.

☞ 5d V r. 1916 byl na josefovském hřbitově umístěn monumentální pomník ruským zajatcům. Kdo je jeho autorem?

Vápenky

Těžba vápence na Vrchlabsku sahá daleko do minulosti. V podhůří Krkonoš se sice obvykle jako stavební materiál používalo dřevo, nicméně kámen se zde používal pro stavbu řady

církevních i feudálních staveb. Navíc se začal vápenec záhy používat v podobě vápna do malty. Už na počátku 16. století je nedaleko říčky Čisté doložena činnost vápenky.

V 18. století přicházejí na Vrchlabsko italské odborníci, kteří organizují

těžbu vápence a pálení vápna. Vápno tehdy putuje také na stavbu pevností v Hradci Králové a později i v Plese.

Nedaleko lomu v Černém Dole byla v 70. letech 19. století postavena osmiboká šachtová vápenická pec. Ve spodní části šachty byly čtyři zaklenuté otvory, třemi se přikládalo dřevo, jedním se vyhrabovalo vypálené vápno. Otvor v horní části šachty sloužil k navážení vápence. Taková pec mohla pracovat nepřetržitě. Naproti tomu zemní šachtová pec, která byla zabudována

do svahu, měla jen jeden otvor ve spodní části šachty, kterým se přikládalo dřevo a teprve po vyhasnutí pece se stejným otvorem také vypálené vápno vybíralo. Výpal trval 10 - 12 hodin při mnohem větší spotřebě dřeva než v modernější otevřené šachtové peci.

Na počátku 80. let 19. století byla v Černém Dole postavena nová pec, která fungovala až do poloviny 20. století. Tato pec pracovala nepřetržitě díky dvanácti vzájemně propojeným komorám. Využívaly tepla z vypáleného vápna pro předehřátí vápence. Tak bylo dosaženo vysoké efektivity. V této peci dosahovaly teploty až 1 100°C.

6a Jak se takové peci s nepřetržitým provozem říká?

Po ukončení provozu v černodolské peci se výroba vápna přemístila do nedalekých Kunčic nad Labem. Pro dopravu vápence byla zřízena mezi lety 1959 - 1963 nákladní lanová dráha v celkové délce téměř 8,5 km - nejdelší ve střední Evropě. 250 vozíků může přepravit až 100 tun materiálu za hodinu.

☞ 6b Víte, jaký mechanismus pohání nákladní lanovou dráhu mezi Černým Dolem a Kunčicemi?

7

Těžba a zpracování pískovce

Těžba pískovce na Hořicku je doložena již na konci 13. století. Pískovec byl používán zejména jako stavební kámen. Byl použit zřejmě i na stavbu Karlova mostu a svatovítské katedrály v Praze. K rozšíření těžby pískovce dochází po příchodu kartuziánů do Valdic v 1. polovině 17. století, kteří pískovec využívali na stavbu církevních staveb. Pískovec využívali také umělci, kteří v tomto kraji tvořili.

7a Označte barokní sochaře, kteří tvořili z kamene ve zdejším kraji.

Jan Brokoff
Josef Jiří Jelínek
Jiří František Pacák

Ondřej Zahner
Matěj Václav Jäckel
Josef Winterhalder

Kámen z Hořicka byl dodáván i na stavbu pevností v Hradci Králové a v Plese.

K největšímu rozmachu těžby pískovce došlo v 2. polovině 19. století jednak využitím modernějších technologií, jednak rozvojem železnice, která mohla těžký kámen snadno přepravovat i na velké vzdálenosti.

7b Víte, kdy byla do Hořic zavedena železnice?

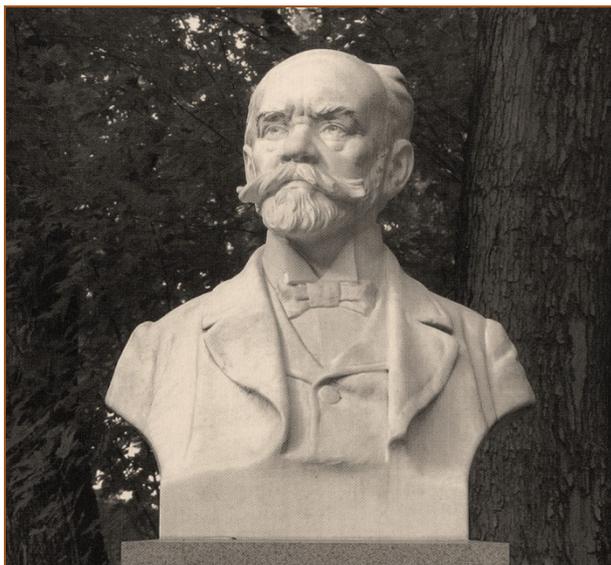

Ve Smetanových sadech v Hořicích jsou umístěny pomníky českých národních velikánů. Smetanovy sady byly založeny na jaře 1900. V r. 1903 tam byla umístěna první socha, pomník Bedřicha Smetany. Model vytvořil Mořic Černil, profesor hořické sochařské školy. Samotnou sochu zhotovili žáci školy.

7c Víte, jakou operu připomíná výjev ve spodní části pomníku?

7d Znáte ještě jiné opery Bedřicha Smetany? Napište alespoň dvě.

Ve Smetanových sadech byl postaven také pomník Antonína Dvořáka. Práce Miloslava Vávry byla slavnostně odhalena v r. 1910 za přítomnosti Anny Dvořákové, vdově po Antonínu Dvořákovi, a jejich dětí.

Antonín Dvořák navštívil Hořice v r. 1892, těsně před svým odjezdem do Ameriky. V USA působil tři roky jako ředitel konzervatoře v New Yorku. Ke své rodné zemi měl hluboký citový vztah. Již před cestou do Ameriky se vracel ke kořenům slovanské lidové hudby, inspiraci hledal v národních pověstech, pohádkách a bájích. Své pocity a dojmy z naprosto odlišného prostředí zhudebnil v symfonii č. 9 e moll.

7e Jak se této symfonii také říká?

7f Uveďte ještě jiné Dvořákovo hudební dílo.

I Mikoláš Aleš, jehož pomník je také umístěn ve Smetanových sadech vycházel z lidových tradic.

Významně se podílel na výzdobě Národního divadla. Spolu s Františkem Ženíškem provedl cyklus nástěnných maleb ve foyer Národního divadla.

7g Jaký název má tento cyklus nástěnných maleb?

Autorem hořického pomníku je František Duhač-Vyskočil. Na vzniku pomníku se podílelo mnoho hořických občanů. Při jediném sezení Mikoláše Aleše pořídil František Vyskočil jen několik málo skic.

Mikoláš Aleš brzy nato zemřel, modelem pak sedělo několik hořických mužů.

Těžba uhlí

Oblast severovýchodních Čech je známá také těžbou velmi významné suroviny – černého uhlí. Tvoří součást tzv. dolnoslezské černouhelné pánve sahající i na území dnešního Polska a po boku ostravsko-karvinského a kladenského revíru patří k nejvýznamnějším černouhelným lokalitám střední Evropy. Černé uhlí se ve východních Čechách těžilo až do počátku 90. let 20. století. Po ukončení těžby se jednotlivé důlní areály začaly velmi rychle

likvidovat.

Většina důlních štol a jam byla zaplavena. Těžní stroje, vozíkové oběhy a další zařízení důlních areálů byly demontovány a budovy strženy. Výjimkou je

areál dolu Jan Šverma v Žacléři. Velká část objektů a zařízení zde zůstala v původním stavu a některé stroje jsou schopné provozu. Hodnota tohoto areálu spočívá právě v dochovaných budovách a zařízení pocházející z 2. poloviny 20. století. Důl Jan představuje doklad jednoho z nejmodernějších způsobů velkokapacitní těžby černého uhlí v 2. polovině 20. století.

8a Znáte některé východočeské obce či města, v nichž se černé uhlí donedávna těžilo?

Pro ochranu zemské stezky spojující Trutnov s Vratislaví byl asi ve 13. století postaven hrad Schatzlar - Žacléř. Kolem hradu postupně vyrostlo celé městečko. Uhlí se zde těžilo již od roku 1570, ale až na konci 18. století byla uhelná ložiska prozkoumána, aby mohla od počátku následujícího století začít masivní, hlubinná těžba uhlí. V 1. polovině 19. století byly vyhloubeny jámy Marie a Julie. Jáma Julie byla v r. 1853 vyhloubena do 53 m, poté byla dále prohlubována. Po r. 1965, kdy byla odstavena a zasypána jáma Marie a uvedena do provozu jáma Jan, byla vyhloubena až do 865 m. V dole Jan Šverma se těžilo uhlí až do r. 1992. Dnes je v areálu dolu Jan Šverma umístěn veřejně přístupný hornický skanzen. Těžba černého uhlí probíhala v severovýchodních Čechách hlubinným způsobem. Jádrem každého hlubinného uhelného dolu byla vyhloubená svislá jáma, z níž v podzemí vybíhaly v několika úrovních nad sebou chodby – štoly. Některé z nich měly i svou specifickou

funkci, sloužily např. k odvodu vody z podzemí – odvodňovací štoly. V nejstarších dobách se těžilo uhlí ručně a na povrch se vynášelo po žebřících v kutnách, později se k jejich přepravě na povrch používaly žentoury tažené koňmi.

8b Víte co je to žentour a jak vypadá? Jeden takový je k vidění v Podorlickém skanzenu v Krňovicích.

V moderní době pak probíhala těžba černého uhlí strojním způsobem pomocí těžních strojů, v 19. století parních, ve 20. převážně elektrických, přičemž se pro parní stroje zpravidla užívalo uhlí vytěžené přímo na dole. Těžní stroje se nacházely v samostatných budovách –

strojovných – postavených v těsné blízkosti těžních či šachetních budov.

Šachetní budovy se stavěly nad svislými jámami. Jednalo se o vysoké, mnohdy již z dálky viditelné stavby. Součástí každé z nich byly i vyčnívající převážně ocelové konstrukce se dvěma koly s ocelovými lany a šikmými vzpěrami. Na lanech byly zavěšeny nádoby k přepravě uhlí a horníků.

8c Víte, jak se tyto konstrukce nazývají?

8d Ve kterém východočeském muzeu můžete navštívit největší expozici hornictví?

Horníci měli své ochránce. Permoníci byli součástí pověstí z horských oblastí, tak jako vodníci, čerti, čarodějnice a další nadpřirozené bytosti. Permoníci byli hodní i zlí skřítki, které si lidé představovali jako malé postavičky s hornickou kápí na hlavě a kahanem v ruce. Velkou ochránkyní horníků je také křesťanská sv. Barborka.

8e Na samostatný list A4 nakreslete nebo namalujte Vaši představu ochránce horníků.

8f Jeden ze zemských patronů je také patronem horníků. Víte, o kterého světce se jedná?

9

Válka 1866

Mocenské spory Pruska s Rakouskem o nadvládu v německých zemích vyvrcholily v létě 1866. Pruská armáda se snažila projít průsmyky u Náchoda a Trutnova do vnitrozemí. Pruská armáda vstoupila do Trutnova 27. 6. 1866 ráno. Rakouská armáda obsadila vrchy nad Trutnovem (Šibeník, Janský vrch a Chmelnici). Už dopoledne se strhla bitva. Když Prusové obsadili vrchy, domnívali se, že bitvu vyhráli a rakouská armáda se stahuje do vnitrozemí. Odpoledne vypukly boje nanovo. Navečer rakouské vojsko obsazuje Janský vrch a vytlačuje pruskou armádu z města.

Proti sobě zde stálo 215 000 rakouských a 220 000 pruských vojáků.

9a Bitva u Trutnova byla výjimečná, víte v čem?

9b Kdo velel rakouskému vojsku v bitvě u Trutnova?

O dva dny později se armády střetly v bitvě u Jičína. Nedaleko Kbelnice byl r. 1891 zřízen vojenský hřbitov, na který byly přeneseny náhrobky i ostatky vojáků padlých v bitvě u

Jičína. V letech 1904 - 1906 byla postavena secesní kaple podle projektu arch. Václava Wienzetta, ředitele hořické kamenické školy.

9c Jak se jmenuje spolek, který se stará o údržbu a obnovu památek z války 1866?

Rozhodující bitva se odehrála 3. 7. 1866 u Hradce Králové. Obě armády se snažily dobýt návrší Chlum. Prchající rakouskou armádu kryla jízda. Nedaleko Střezetic se utkaly jízdy obou armád. Bylo to jedno z největších jezdeckých střetnutí 19. století. Během půlhodinové bitvy došlo k ohromným ztrátám. Padlo nebo zraněno bylo téměř 2 000 koní a 1 700 vojáků. Už před 1. světovou válkou zde byl projektován pomník, k jeho realizaci však nikdy nedošlo. V roce 2008

se obnovila snaha o zřízení pomníku u Střezetic. Autorem současného návrhu pomníku koní je akad. sochař Petr Novák z Josefova.

9d Petr Novák je autorem i jiné jezdecké sochy, která byla nedávno slavnostně odhalena. Víte, které?

